

Temat 25: Florian Ceynowa w oczach potomnych (cz. 1).

Cele:

Po zakończeniu lekcji uczeń powinien:

- przedstawić postawy środowisk kaszubskich wobec poglądów i działalności F. Ceynowy,
- przedstawić stanowisko środowisk polskich wobec poglądów i działalności F. Ceynowy,
- znać znaczenie następujących pojęć: separatyzm, masoneria.

Metody: praca z tekstem źródłowym, dyskusja, wykład.

Środki dydaktyczne: teksty źródłowe (załączniki 1-4).

Bibliografia:

Karnowski J., *Dr Florian Ceynowa*, oprac. J. Treder, Gdańsk 1997.

Pieróg I., *Florian Stanisław Ceynowa. Życie i działalność*, Toruń 2009.

Życie i działalność Floriana Ceynowy (1817-1881), red. J. Borzyszkowski, Gdańsk 2012.

Przebieg lekcji:

1. Powtórzenie materiału na temat poglądów i działalności Floriana Ceynowy oraz stosunku do niego różnych środowisk jemu współczesnych.

2. Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy: pierwsza z nich analizuje teksty autorów kaszubskich (zał. 1 i 2; ćw. 1-5), druga – teksty ilustrujące postawę środowisk polskich (zał. 3 i 4; ćw. 6-7). Nauczyciel krótko charakteryzuje autorów tekstów. Po przeprowadzonej analizie prosi uczniów, aby wskazali podobieństwa i różnice w kaszubskim i polskim spojrzeniu na poglądy i działalność Floriana Ceynowy (ćw. 8-9). Następnie inicjuje dyskusję na temat przyczyn tychże różnic. W dyskusji należy odnieść się do wysuwanych przez stronę polską zarzutów wobec Ceynowy. Uczniowie powinny określić poglądy i formy działalności Ceynowy, które były traktowane przez Polaków jako separatystyczne oraz zastanowić się, czy zarzut był słuszny. Nauczyciel prosi również uczniów, aby – odnosząc się zwłaszcza do działalności współczesnych organizacji kaszubskich – ustosunkowali się do stwierdzenia Jana Rompskiego, że „Co mómě dzysô w naji sprawie, to òd Cenôwë (...) je w nas pòczâté i pùdze dali duktã deje „Wòjkasëna” ze Sławòszëna.” (ćw. 10).

3. W podsumowaniu lekcji nauczyciel podkreśla wielkie znaczenie działalności F. Ceynowy dla zachowania kaszubskiej tożsamości, kultury i języka.

4. Zadanie domowe: ćw. 11 (dla wszystkich) i 12 (dla chętnych).

Florian Ceynowa w opinii środowisk kaszubskich

Załącznik 1: W oczach Młodokaszubów

Jan Karnowski (1886-1939)

(Janowicz [J. Karnowski], *Refleks cenowizmu*, „Gryf” R. 2 (1910), z. 7, s. 199, 200)

Zwykle się mówi, że (...) działalność Ceynowy u ludności kaszubskiej nie znalazła żadnego oddźwięku (...). Jednakowoż zdaniem moim przypuszczać można, że rzucone przez Ceynowę hasło odrębności politycznej i narodowej u ludności kaszubskiej jako tako zaznaczyć się musiało (...). Wpadł mi kiedyś do rąk ciekawy adres pana Cichockiego byłego wójta (...) bruskiego, wystosowany r. 1872 a konto stuletniej rocznicy przyłączenia (...) Kaszub do Królestwa Pruskiego do króla pruskiego i własnoręcznie jemu (...) wręczony (...). Adres ten opatrzony jest 200 podpisami znanych gospodarzy (...) z Brus i okolicy. W adresie tym (jest to panegiryk na dobrodziejstwa rządów pruskich) znajdują się pewne myśli i zwroty świadczące zdaniem moim o ideowym związku z poglądami Ceynowy. (...) Użył Cichocki idei Ceynowy, by uzasadnić różnicę między Kaszubami i Polakami.

Aleksander Majkowski (1876-1938)

(A. Majkowski, *Dwa prądy*, „Zrzesz Kaszëbskô”, nr 16 z 15 IX 1934, s. 121)

(...) rola Ceynowy ograniczała się do roli pracy siewcy, który ziarno rzucił w rolę, nie doczekawszy się ani wejścia jego, a tym mniej żniwa. Nam dzisiaj Ceynowa jest człowiekiem, który rzucił się na całopalenie dla wielkiej idei, wiedząc, że nie będzie oglądał ziemi obiecanej, do której swemu narodowi wskazał drogę. Ubił go południowy [tj. polski – D.Sz.] prąd i ci z Kaszubów, którzy go nie zrozumieli.

Załącznik 2: W oczach Zrzeszińców

Jan Rompski (1913-1969)

(J. R[ompski], *Florjanovji Cenovje v roczesznej smjercë*, „Zrzesz Kaszëbskô”, 1937, nr 3, s. 1, 2)

Czej ùmar Floriòn Cenôwa, òjc kaszëbsczich zajmów, zdôwało sã, że z Jegò zéndzenim zdżinie wszëtkò, przepadnie w nikwã dejò, jakã so pòstawił w swòjèch zgròwach ten niestrédzałi Bùdzôrz òstatka Wiòldżich Pòmòrzanów. Jednak tak sã nie stało, bò jinaczi nick bë nie bëło wiedzec ò Kaszëbach. Bëlëbësmë tima zepsëtima Pòlòchama, za chtërnëch

jesz niejedny nas mają. Wstëdzëlë bësmë bëlë sã rodnégò jãzëka, zaperlë sã swégò miona!
(...) Deptelë bësmë bëlë pò nas samëch, wëszczazelë gwòsné zwëczy i w rëjnë zepchlë to, co
kòzdémù człowiekòwi je kòchóné – t a t c z ë z n ã! Le zretòł nas òd ti heńbë gwòsnégò
mòrdarstwa Òn, F l o r i ó n C e n ô w a! (...) Za to kòzdé bijące sërce Kaszëbë mùszi Mù
wdzãkã szczërą dawac, p ò m n i k w s ě r c u w ě s t a w i c gwòsnym. (...) Co mómë
dzysò w naji sprawie, to òd Cenówë przez „Ruch Młodëch Kaszëbów” je w nas pòczâté
i pùdze dali duktã deje „Wòjkasëna” ze Sławòszëna.

Aleksander Labuda (1902-1981)

([A. Labuda], *Pogląd na epokę odrodzenia narodowego Kaszubów*, „Zrzesz Kaszëbskò”, nr 18 z 15 X 1934, s. 135)

Wystąpienie (...) Floriana Ceynowy położyło tamę zarówno germanizacji Kaszubów z jednej, jak i polonizacji z drugiej strony. Z chwilą tą wkraczamy w nową epokę naszych dziejów ojczystych – w epokę o d r o d z e n i a n a r o d o w e g o.

Florian Ceynowa w opinii środowisk polskich

Załącznik 3: Ks. Alfons Mańkowski (1870-1941)

(A. Mańkowski, *Ceynowa (Cenowa) Florian Stanisław (1817-1881)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, red. W. Konopczyński, t. 3, Kraków 1937, s. 240)

(...) szybko w nim dojrzywał radykalny demokratą i separatystą kaszubski. (...) Tendencją [jego] pism, oprócz antagonizmu do Polski i zaznaczenia odrębności nar[odowej], nienawiść do szlachty (...).

Załącznik 4: Jędrzej Giertych (1903-1992)

(J. Giertych, *Separatyzmy narodowościowe a masoneria*, „Myśl Narodowa”, R. 17 (1937), nr 32, s. 498)

(...) warto by (...) sprawdzić, kim był Florian Ceynowa, który w wieku XIX usiłował – bezskutecznie – dać początek separatyzmowi kaszubskiemu. Kto wie, czy i on również nie działał – nieświadomie, lub świadomie – z inspiracji masońskiej.

Ćwiczenia:

Na podstawie materiału zawartego w załączniku 1:

1. Wyjaśnij, do jakiej idei (poglądu) Ceynowy nawiązywał wójt bruski w swym adresie do władcy pruskiego.
2. Wyjaśnij, kto zdaniem A. Majkowskiego ponosi odpowiedzialność za niepowodzenie działalności Ceynowy.

Na podstawie materiału zawartego w załączniku 2 oraz wykorzystując wiedzę pozaźródłową:

3. Przedstaw obraz życia Kaszubów zarysowany przez J. Rompskiego, gdyby w ich dziejach nie pojawił się Ceynowa.
4. Uzasadnij myśl A. Labudy, że wraz z wystąpieniem Ceynowy Kaszubi wkroczyli w „nową epokę” swych dziejów.

Na podstawie materiałów zawartych w załącznikach 1 i 2:

5. Wymień elementy wspólne w spojrzeniu Młodokaszubów i Zrzeszińców na Ceynowę.

Na podstawie materiałów zawartych w załącznikach 3 i 4 oraz wykorzystując wiedzę pozaźródłową:

6. Wymień zarzuty, które autorzy wspólnie stawiają Ceynowie. Ustosunkuj się do nich.
7. Wyjaśnij, co różni autorów w ich ocenie Ceynowy.

Na podstawie materiałów zawartych w załącznikach 1-4 oraz wykorzystując wiedzę pozaźródłową:

8. Wyjaśnij, na czym polega różnica między kaszubskim a polskim spojrzeniem na postać i działalność Ceynowy.
9. Wyjaśnij, w jakiej kwestii poglądy ks. A. Mańkowskiego i autorów kaszubskich są takie same.
10. Ustal, czy obecnie istniejące organizacje kaszubskie nawiązują do idei F. Ceynowy.

Wykorzystując wiedzę pozaźródłową:

11. Podaj kilka przykładów uczczenia (tablice, nadanie jego imienia różnym instytucjom itp.) postaci F. Ceynowy. Czy wśród tych form uczczenia pamięci budziela Kaszubów są także pomniki?
12. Ustal, wykorzystując podaną w bibliografii literaturę, czy Ceynowa miał jakiś związek z masonerią. Wyjaśnij, uwzględniając okres (lata 30. XX w.), w którym powstał tekst Jędrzeja Giertycha oraz jego poglądy i przynależność polityczną, co mogło wpłynąć na wysuwanie względem Ceynowy oskarżeń o separatyzm i związki z masonerią.